

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ - ΣΩΣΤΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Βασιλική Πανόγου-Μιχαλάκη
Αρχαιολόγος - Επιμελήτρια εκδόσεων

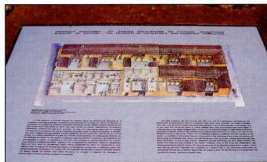
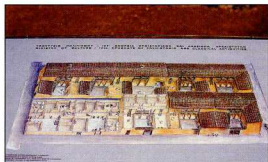
Πόσες φορές, περπατώντας σε κάποιον αρχαιολογικό χώρο, δε νιώσαμε όλοι μας την ανάγκη για περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με τη χρήση του χώρου αυτού, την ταυτότητα των κτηρίων του, ακόμα και την ένταξή του στον πολεοδομικό ιστό του αρχαίου οικισμού; Σε πόσες άλλες περιπτώσεις δε σταθώσαμε δίπλα σε κάποιο αρχαίο μνημείο, χωρίς να γνωρίζουμε κάτι γι' αυτό και χωρίς να μας ενημερώνει κανείς, εκτός από μια πινακίδα που αναφέρει μόνο την ονομασία του ή την ταυτότητά του, και σπανιότερα τη χρονολόγησή του;

Αφορμή για τη συγγραφή αυτού του κειμένου στάθηκε μια ανακοίνωση της γράφουσας με θέμα: «Προτάσεις ανάδειξης των αρχαιοτήτων της Λάρισας», στο 4ο Συνέδριο Λαρισαϊκών Σπουδών που έγινε στη Λάρισα στις 12-13.4.1997. Πρόκειται για ένα θέμα διαφορετικό από αυτά που παρουσιάζονται συνήθως σε συνέδρια και συμπόσια αρχαιολόγων. Δεν σχετίζεται με τις ανασκαφικές εργασίες ενός χώρου, με τη χρονολόγησή ενός οικισμού και των ευρημάτων του, ούτε με συμπεράσματα μακροχρόνιων επιστημονικών μελετών. Αφορά τη σωστή πληροφόρηση που θα έπρεπε να παρέχεται σε αρχαιολογικούς χώρους και σε αρχαία μνημεία μέσω διαφόρων πινάκων, πληροφόρηση η οποία σπάνια υπάρχει, ενώ, όταν υπάρχει, σπάνια είναι πλήρης. Αφετηρία της όλης προσπάθειας υπήρξε η πόλη της Λάρισας ως έδρα της γράφουσας· η ανακοίνωση, όμως, καθώς και το κείμενο που ακολουθεί δεν περιορίζονται υποχρεωτικά εκεί.

Η ανακοίνωση εστιάστηκε στην εξής πρόταση: να τοποθετηθούν, κατακόρυφα στημένοι, ενημερωτικοί πίνακες (ή πινακίδες), σε σημεία της πόλης όπου υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα, κυρίως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Κάθε πίνακας, επενδυμένος με πλεξιγκλάς, θα στηρίζεται σε μεταλλικό σκελετό και θα φέρει δίγλωσσο κείμενο (Ελληνικά-Αγγλικά), και ίσως σχέδια ή φωτογραφίες. Τα κείμενα θα αφορούν την ταυτότητα του μνημείου, ή του αρχαιολογικού χώρου γενικότερα, τη χρονολόγησή του και τη χρήση του. Οι πίνακες μπορεί να παρουσιάζουν αξονομετρική αναπαράσταση

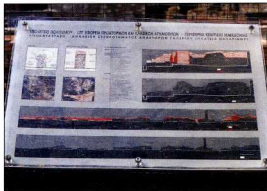
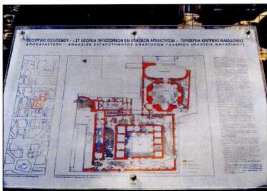
του μνημείου ή σχεδιαστική απόδοση κάποιου αρχιτεκτονικού μέλους.

Η ελλιπής ενημέρωση κατά χώραν και η συνεχής αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με τα μνημεία, σε συνδυασμό με το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ιστορία της πόλης, η οποία έρχεται καθημερινά στο φως με την επιστημονική έρευνα, καθιστούν αναγκαία την τοποθέτηση τέτοιων πινάκων. Οποιο αρχαιολογικό εύρημα έχει αποκαλυφθεί μέχρι στιγμής, και οποιοδήποτε βρεθεί στο μέλλον, δεν αφορά μόνο τους αρχαιολόγους. Η ουσιαστική αντιμετώπιση της ιστορίας σε επίπεδο τοπικό δεν πρέπει

Πινακίδες στον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Ολύνθου, με δίγλωσσο κείμενο (Ελληνικό-Αγγλικό) και σχεδιαστική αναπαράσταση. Έγχρωμες. Η κατασκευή με κλίση.

Πινάκιδες στον αρχαιολογικό χώρο του Ανακτόρου του Γαλλερίου στη Θεσσαλονίκη, με κείμενο στα Ελληνικά και σχεδιαστική αναπαράσταση, Έγγραμης. Η κατασκευή με κλίση.

να περιορίζεται σ' έναν κύκλο ειδικών επιστημόνων. Στην πληροφόρηση και τη γνώση σχετικά με τις αρχαιότητες και την ιστορία ενός τόπου έχουν δικαίωμα να μετέχουν όλοι, ειδικοί και μη, στο βαθμό που η πληροφόρηση είναι δυνατή.

Το επόμενο βήμα ήταν η υποβολή της πρότασης στην 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας, στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγονται μνημεία της πόλης, καθώς και στην τότε Δημοτική Αρχή Λάρισας, και συγκεκριμένα στην Τεχνική Υπηρεσία, για την κατασκευή των πινάκων αυτών. Η πρόταση εγκρίθηκε αμέσως και από τους δύο φορείς και προχωρήσαμε στην υλοποίησή της. Η μορφή των πινάκων, οι διαστάσεις τους και ο τρόπος παρουσίασης των μνημείων ήταν ιδέα της γράφουσας, στην οποία κατέληξε έχοντας μελετήσει όσο ήταν δυνατόν άλλες πινακίδες αρχαιολογικών χώρων: τις ελληνικές τους, το υλικό κατασκευής τους, τις διαστάσεις τους, τις επικείμενες φθορές τους, την κλίση τους, το μέγεθος και το είδος των γραμμάτων και τέλος τις σχεδιαστικές αποδόσεις. Στο κείμενο αυτό παρατίθενται παραδείγματα ενημερωτικών πινάκων σε διάφορους αρχαιολογικούς χώρους.

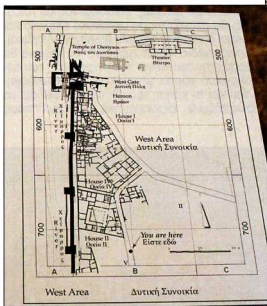
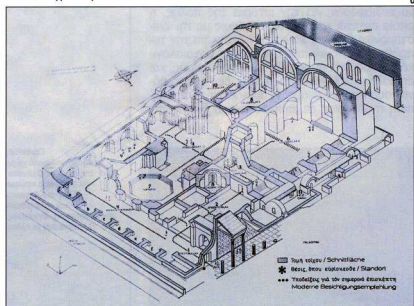
Σημαντικότερο βοήθημα για την επιλογή του μεγέθους και του είδους της γραμματιστικής που τελικά χρησιμοποιήθηκε στους αρχαιολογικούς

λογικούς πίνακες της Λάρισας υπήρξε μία δημοσίευση στο τεύχος 65 του περιοδικού Αρχαιολογία της αρχαιολόγου-μουσειολόγου Δρος Ανδρομάχης Γκαΐη, με τίτλο: «Το μουσείο του Μικηναϊκού Αποικισμού της Κύπρου στη Μάα-Παλαιόκαστρο», καθώς και η σχετική βιβλιογραφία του άρθρου. Στο συγκεκριμένο μουσείο-υπόγεια κατασκευή υπάρχει μικρή έκθεση αντιγράφων των ευρημάτων, ενώ η ουσιαστική περιήγηση στον αρχαιολογικό χώρο και η πληροφόρηση επιτυγχάνονται με τη βοήθεια μεγάλων πινακίδων με κείμενο, φωτογραφίες και σχέδια. Στο σχεδιασμό των εποπτικών αυτών πινακίδων έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να παρέχουν τη σωστή πληροφόρηση με το σωστό τρόπο.

Ως αποτέλεσμα της προσωπικής αυτής προσπάθειας, σήμερα κοσμούν την πόλη της Λάρισας, σε αρκετά σημεία όπου βρίσκονται αρχαιολογικά μνημεία, διγλωσσες ενημερωτικές πινακίδες, οι οποίες πληροφορούν κάθε ενδιαφερόμενο πολίτη και κάθε διερχόμενο από την πόλη, γι' αυτά. Έχουν τοποθετηθεί μπροστά από ορατά μνημεία, δηλαδή αποκαλυφθέντα στο σύνολό τους ακέραια ή αποσπασματικά διασωθέντα, όπως η βασιλική του Φρουρίου - Αγ. Αχλλίου, το Μπαϊρακλί Τζαμί, το Μπεζεστένι, το Γενί Τζαμί-Αρχαιολογικό Μουσείο και η Πυρτι-

α. Πινάκιδες στον αρχαιολογικό χώρο των Λουτρών Πυθαγορείου Σάμου, με διγλωσσο κείμενο (Ελληνικά-Γερμανικά) και σχεδιαστική αναπαράσταση. Ασπράδαυρη.

β. Πινάκιδες στον αρχαιολογικό χώρο της Ερέτρης στην Εύβοια, με διγλωσσο κείμενο (Ελληνικά-Αγγλικά) και σχεδιαστική απόδοση των ορίων του οικισμού, της δυτικής πύλης, του ναού του Διονύσου και του θεάτρου. Ασπράδαυρη. Η κατασκευή με κλίση.

δαποθήκη. Ο χώρος που έχει ανασκαφεί και στον οποίο βρέθηκαν τα μνημεία αυτά έχει απαλλοτριωθεί ώστε να εκτίθενται σε κοινή θέα.

Η τοποθέτηση των πινάκων αυτών δεν περιορίστηκε μόνο στα ορατά μνημεία της πόλης, αλλά επεκτάθηκε και σε χώρους όπου έχουν ανεγερθεί σύγχρονα οικοδομήματα πάνω σε ερείπια αρχαίων κτισμάτων (τα οποία βρέθηκαν κατά τη διάρκεια εκσκαφών για την ανέγερση ιδιωτικών κατοικιών, ερευνηθήκαν με σωστικές ανασκαφές και έχουν καλυφθεί). Οι ανασκαφές αυτές μας δώσαν πλήθος ευρημάτων (συμπεριλαμβανομένων και των περιφημών ψηφιδωτών δαπέδων, που έχουν αποκαλλυθεί, συντηρηθεί, και φυλάσσονται στις αποθήκες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας), τα οποία χρονολογούνται από τον 2ο έως τον 8ο αιώνα μ.Χ. Αρχαία κτίσματα ή τμήματα αυτών διατηρούνται σε κατάσταση κάτω από το σύγχρονο, κάθε φορά, οικοδόμημα. Έχει παρατηρηθεί ότι το γεγονός αυτό (της διατήρησης σε κατάσταση ενός αρχαίου κτίσματος κάτω από ένα σύγχρονο) τις περισσότερες φορές δεν το γνωρίζουν ούτε οι ίδιοι οι κάτοικοι του σύγχρονου κτίσματος. Με τους ενημερωτικούς αυτούς πίνακες που έχουν τοποθετηθεί, ο ενδιαφερόμενος μπορεί πρώτα-πρώτα να πληροφορηθεί για το συγκεκριμένο αρχαιολογικό εύρημα, να λάβει γνώση της τοπικής αρχαιολογικής έρευνας, να αντιληφθεί εν μέρει την αρχαία τοπογραφία και να γνωρίσει έγκυρα την ιστορία της θεσσαλικής πρωτεύουσας κατά την αρχαιότητα και μετέπειτα, μέσω των αρχιτεκτονικών καταλοίπων. Η διαδοχική κατοίκηση της πόλης της Λάρισας είχε ως αποτέλεσμα να βαδίζουμε σήμερα στους ίδιους σχεδόν δρόμους που περπατούσαν και οι αρχαίοι κάτοικοι ή, να έχουμε την αγορά μας πλησίον της δικής τους και να εκκλησιαζόμαστε στην εκκλησία του χώρου του Φρουρίου, εκεί όπου από τα παλαιохριστιανικά χρόνια λατρευόταν ο πολιούχος της πόλης, Άγιος Αχίλλιος.

Οι καθαυτό πίνακες (χωρίς το μεταλλικό σκελετό τους) έχουν διαστάσεις 0,60 (πλάτος) x 0,85 μ. Επιλέχθηκε για τα κείμενα των πινάκων η γραμματοσειρά Helvetica στην απλή της μορφή, φροντίζοντας η αναλογία του μεγέθους των γραμμάτων στον τίτλο, στο κείμενο και στην επεξήγηση της εικόνας (λεζάντα) να είναι διαδοχικά περίπου 2:1, καθώς επίσης να είναι εύκολα αναγνώσιμα όλα από μία απόσταση 0,5-1 μ. Οι πίνακες είναι ακριβώς κατακόρυφα τοποθετημένοι, ώστε να μην υπάρχουν προβλήματα ανάγνωσης εξαιτίας του ήλιου, και το είδος του χαρτί του στο οποίο τυπώθηκαν είναι ανθεκτικό στις κλιματολογικές συνθήκες (υγρασία συνήθως), χωρίς να αλλοιώνονται τα χρώματα των φωτογραφιών και χωρίς να ζαριούνται, χωρίς δηλαδή να συρρικνώνεται. Δόθηκε επίσης ιδιαίτερη σημασία στην αισθητική των πινάκων και των μεταλλικών σκελετών τους. Κυρίαρχη το κυπιαριστό χρώμα (οκούρο πράσινο) στον σκελετό και στο πλαίσιο, ενώ οι τίτλοι και οι βινέτες αποδόθηκαν με καφεκόκκινο χρώμα. Από τις φωτογραφίες που επιλέχθηκαν, όσες ήταν έγχρωμες (τετράχρωμες) παρέμειναν ως είχαν, ενώ οι ασπρόμαυρες, όπως και τα σχέδια/κατόψεις, αποδόθηκαν στους πίνακες σε διχρωμία (duotone), για να είναι πιο καλαίσθητο το αποτέ-

λεσμα. Στο κάτω μέρος αναγράφονται οι φορείς που στήριξαν και χρηματοδότησαν την προσπάθεια και στο πλάι ο εκδοτικός οίκος και το όνομα της υπεύθυνης.

Η τοποθέτηση αρχαιολογικών πινάκων σε σημαντικό αριθμό των μνημείων της Λάρισας πιστεύουμε ότι αποτελεί αισθητή συμβολή στην ποιότητα της τουριστικής προσπαθείας και στην προβολή της πόλης, που βρίσκεται σε καίρια γεωγραφική θέση και αποτελεί πέρασμα ανάμεσα στη βόρεια και τη νότια Ελλάδα. Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι τα υπαίθρια μουσεία με, στα οποία ο επισκέπτης ζητά άμεσες απαντήσεις και επαρκή ενημέρωση. Και το γεγονός αυτό δεν πρέπει να το αγνοούμε.

Archaeological Signs

V. Panagou-Michalaki

Undoubtedly it is an original topic for an article, and at the same time an important issue for the broad public! It deals with the correct information, which should be provided to the visitors of archaeological sites and monuments through relevant signs/labels, since the archaeological sites serve as outdoors museums. The vicinity of Larissa and a selection of monuments are used as an elucidating example.

α, β. Πινάκιδες σε μνημεία της πόλης της Λάρισας, με δίχρωμο κείμενο (Ελληνικό-Αγγλικό) και σχεδιαστική απόδοση λεπτομερείων. Δίχρωμες (duotone).
γ. Κατακόρυφη κατασκευή με πλεξίγκλας.

